

Ivana Havranová

ČO NAM
MUZI
NATA
RALI

MARENČIN PT

**čo nám muži
natárali**

Ivana HAVRANOVÁ

**čo nám muži
natárali**

MARENČIN PT

© Ivana Havranová, 2016
© Marečín PT, spol. s r. o., Bratislava, 2016
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marecin@marecin.sk www.marecin.sk
Cover © Marečín Media, 2016
Design © Marta Blehová, 2016
Jazyková úprava Sylvia Sachs
574. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-8114-797-5 (viaz.)
ISBN 978-80-8114-797-5 (ePub)
ISBN 978-80-8114-797-5 (PDF)

PRVÁ KAPITOLA

Volám sa Jazmína Dagles, mám päťdesiat rokov a možno by vás mohlo zaujímať, ako som si na tomto malom svetíku žila. Ako som sa narodila, rástla, chodila na rande, milovala a čo všetko ma zo strany mužov, prezidentov Zemegule, postretlo. Nuž a, pravdaže, nielen mňa. Mňa a moje priateľky, kolegyne...

Ešte aby som bola fér. Nevolám sa Dagles, volám sa Novotná, no Daglesa milujem a aj sme sa vzali. Len tak, potichu, pod trenčianskym hradom, dokonca o tom ani nevedel. Mne to však neprekáža. Ak niekoho milujem, tak si ho aj zoberiem. A vždy len tak potichu. Pod trenčianskym hradom. Nikomu som o tom však nepovedala, tak prosím o veľkú diskrétnosť. Pretože... neviem si predstaviť, čo by o mne vraveli ľudia. Že čudná osôbka, čo v živote robí čudné veci. Svadby bez ženíchov. Možno by mi niekto navrhol konzultáciu u psychiatra!

Nerada sa chválim, ale musím povedať, že teda... nevyzerám najhoršie. Nie som síce nijaká sexica, no vždy, keď sa zazriem v zrkadle, vravím: Počúvaj, Jazmína! Veď ty si fakt pekná baba!

Napokon – vraveli to aj moji rodičia. Často som počula, ako si v kuchyni, keď boli sami, vraveli: Tá naša Jazmína vyzerá ako Marlene Dietrich!

No prosím! Vlastní rodičia predsa musia vedieť, ako vyzerá ich milované dieťa! Nie?

Nebola som jedna báseň už od malička! Dokonca som našla staré fotky, na ktorých som mala husté blondavé vlasy ostrihané podľa hrnca. Naozaj neviem, kto z rodiny mohol vymyslieť účes podľa šerbla a ešte ho aj na mojej úbohej hlave praktizovať! Veď náš dvorný holič, pán Tanuška, mal holičstvo rovno v našom baraku. Dole, pri bráne, a kto do nej vchádzal, najskôr videl usmiateho staršieho pána holiča čarovať s detskými hlavami. Pretože áno! Pána Tanušku mali rady najmä deti!

Ale dobre. Keď podľa hrnca, tak podľa hrnca. No ani jediný živý tvor mi vtedy nepovedal, že to mám nejaké blbé, alebo že mi práve tento „účes“ vôbec nepristane! Alebo že v ktorom časopise spred sto rokov sme našli takú úžasnú inšpiráciu. Všetci držali ústa a len tak gánili. Mala som zo šesť rokov. Teraz, keď pozerám na fotky, nechápem, prečo sa mi nevysmievali aspoň tak, že páža. Pážatko páža. Moja celkom pážacia ofina a všetko ostatné by k vysmievaniu oprávňovali každého vysmievača.

Inak, prváčka som bola parádna! To áno! Po celý školský rok nás učili dve staré panie učiteľky a ja naozaj neviem, či je

vhodné, aby si malé deti a staré učiteľky kradli navzájom energiu! Sedela som v prvej lavici, počúvala harmónium, na ktorom hrala jedna z nich, tá malinká, naklonená dopredu, v blížičke naškrobenej a jemnučkej ako kukla motýlieho potomka. Domov som prišla celkom vyflusnutá. Bez kúska energie, bez života. Podľa mňa som celý svoj život toho dňa, a, pravdaže, nielen toho, nechala našim učiteľkám. Aby vládali prísť aj na druhý deň, aby nás vládali učiť.

Moja mamička bola veľká dáma. Vždy v nedeľu popoludní sme mali všelijakých hostí a tí sa u nás nevedeli dojesť úžasných koláčov z jabĺk a banánov v čokoláde a dobrej kávy... Rodičia mali toľko známych a priateľov, že u nás vlastne ustavične niekto vysedával.

Keď vyrastiem, nepríde k nám, do mojej rodiny ani noha, vravievala som našim a tí sa len usmievali. Určite mi neverili! Veď som bola tá, čo všetkých najviac zabávala.

Dnes si objednaná k zubárovi, povedala mi jedného rána mamička, bolo takmer pred koncom školského roka a ja, prváčka, som sa mala trepať pod zubársku vrtačku: Je tam do tretej, dodala a už sa aj venovala veciam, ktorým musela. Matky majú na ramenách vždy batoh vecí, ktoré jednoducho musia na sebe vláčiť od rána do neskorej noci. Nik za ne nič neurobí! A pracujú do vyminutia všetkých síl! Hoci robia do úmoru, nikdy nie je všetko hotové!

Tak som sa teda vybrala k zubárovi. Tiež starému človeku, až hen odniekadiaľ z Brna. Cesta mi trvala tri minúty. Išlo len o to prejsť cez cestu a pri prechádzaní sa pozorne pozrieť na jednu aj druhú stranu. Veď hej! Aby ma nezrazilo auto. Náš dentista mal ambulanciu vo dvore starej hudobnej školy a na tú som videla z obloka mojej malej izby.

Vošla som do čakárne, vyfintená, ako malé dievčatká bývajú, a odrazu sa z ambulancie vyplazilo nechutné vrávrávr! Bolo mi jasné, o čo ide! Niekomu ten starý dobrák vrtal do zuba. Vyvrtava dieru plnú bolesti, opuchnutého líca, napchanú zubacej choroby. Vzápätí za vrírí sa ustrašene ozvalo: Och, jaj, jaj... Jasná vec. Decko. Nejaké decko. Pred očami sa mi zaraz vyjavil obrázok ako z časopisu. Otvorené ústa plné zlého, zašpicateného, chladného železa, čo sa chce dostať až niekam hlboko do ďasna, kde sa pred ním ustrašene krčí bielučká kosť. Vítacie železo vytrvalo postupovalo, zabáralo sa do jemného zuba, menilo ho na prach... No bolesť ohromná! Ako keď medveď hryzie človeku nohu. Do toho ešte ten odporný sladký pach spálených ľudských kostí... Presne ako spod revúcej cirkulárky.

Vybehla som z čakárne, čupla si hneď vedľa vchodu do hudobnej školy a tenkým prútom do prachu maľovala srdiečka, slniečka... Čierne mravce pochodovali okolo, akoby mali

rešpekt pred tenkou brázdou v prachu. Ani jeden sa nepokúsil vojsť dnu, kráčať cestičkou, nakreslenou vetvou z agáta.

A takto muselo prejsť vari aj tridsať minút. Vyčkávala som! Zubár predsa neopraví zub za dve-tri minúty! Všetko muselo byť dôveryhodné, presvedčivé. Aby si naši doma vypočuli dramatickú historku o opravárovi prederavených zubov, čo sa boľavo vrtal v ústach ich malej dcéry s účesom podľa šerblá.

Čo ti pán doktor robil? spýtala sa mamička hneď vo dverách. Bývali sme na prvom poschodí, takže nijaký výťah ani nič podobné. Ešte stále mi dochádzal dych zo stúpania po trochu strmých schodoch, rozprávala som sekano a môžem povedať, že dosť nesúvisle.

Vyvrtal a plomboval! Bola to hanba. Klamať takých dobrých a starostlivých rodičov! Ak klame prváčka, čo potom tá istá osôbka v takej deviatej? Alebo na strednej?

Ukáž! nedala sa matka opinkať.

Aha! seabavedome som otvorila ústa a ukázala zub, ktorý mi lekár liečil pred mesiacom. Amalgámová plomba sa ešte stále ligotala a vyzerala ako čisté striebro.

Tak dobre. Ty moja hrdinka. Urobím ti pudinček, aby si nemala v puse nič tvrdé, povedala dobrá mamička a mne jej odrazu prišlo ľúto. Teraz bude, chůďa, vyvárať pudinky a ja pokojne môžem chrúmať aj orechy! S tvrdou škrupinou.

Potom som v malom, detskom živote klamala ešte mno-

hokrát. No musela som! Naozaj! Inak sa nedalo. Vždy vznikla situácia, ktorá, keby som sa správala úprimne a čestne, by ma o niečo pripravila. Niekedy o darček, alebo o návštevu v nedeľnej knižnici... Lebo ozaj, v nedeľu predpoludním ma ocko vždy zaviedol do knižnice a teta Zelková, knihovníčka a amatérska herečka, nám, deťom, čítala krásne rozprávky. Sedeli sme na malých stoličkách z dreva a počúvali ako odušu. Snehovú kráľovnú prednášala tak pôsobivo, že mi zostala v hlave doteraz. Alebo... Snehulienka a sedem trpaslíkov. Alebo kniha Broučci! No jedna rozprávka!

Mamička zatiaľ navarila obed a po jedenástej ma ocko prišiel do knižnice vyzdvihnúť. Cesta domov sa mi zdala plná rozprávkových postavičiek, čarov... Na chodbe ma však zo sna prebudila vôňa šniciel a hovädzej polievky a pečeňových knedličiek a šalátu zo surovej cvikly, aký vedela urobiť iba moja milovaná mami.

Prvou triedou však skončili všetky príjemnosti detstva a v druhej ma už naši dali na klavír a na angličtinu.

2

Ja vlastne ani neviem, kedy sa mi začali páčiť chalani. No určite skôr ako prišla puberta. Jožo Baláž, môj spolužiak zo základnej, bol vysoký chalan s vlasmi domodra ako Indián a jeho zuby svietili v triede viac, ako keď oblokom vošlo slnko

a oprelo sa do zrkadla nad umývadlo. Jožo bol Róm a nikto s ním nechcel sedieť. Mne vôbec neprekážal, bol to dobrý chalan a ako jediný chodil do triedy v saku. V čiernom saku. Takže bol vlastne celý čierny, takže vlastne vyzeral ako funebrák. Poznala som aj jeho rodičov! Mama nosila na hlave šatku s veľkými pestrými kvetmi, sukne pasovali k ručníku, široké a pestré... Keby mamu Joža Baláža niekto rozkrútil, jej červená sukňa by urobila krásny kolotoč.

Otec s vykrútenými fúziskami ako maďarský husár kráčal vo vysokých kožených čižmách mestom hrdo ani Ali Paša. S klobúkom poľovníkov, okrášleným pierkami bažantov, podľa mňa aj spával.

Bývali niekde v lese, pod skalou, a nikdy som sa nedozvedela, koľko mal Jožo súrodencov. Vždy chodil sám, nikdy na nijakého pred školou nečakal, nuž ktovie, či aj nejakých mal.

Jožo so mnou veľmi nerozprával. Opisovať nepotreboval, na vyučovanie chodil dosť naučený, takže vlastne... Tuším sme ani nemali spoločnú tému. Niektorí by mysleli, že možno si pýtal desiaty a tak... Celý rok však nosil tak nádherne vyfarbené hrušky a jablká... Ktosi mi povedal, že to vraj zo sadu Pobežalovcov. Práve oni mali rok čo rok obsypané stromy ovocím! Tam niekde hore, pri Balážovcoch. Vlastnili aj lesy plné borovic a smrekov, takže Rómovia zimou netrpeli. Ani keď nakydalo po kolená snehu.

Raz ma však na schodoch školy tak šmarilo o zem... Takmer na zabitie. Utekajúc dole ani víchor mi odrazu noha urobila nejaký čudný pohyb a už ma aj zemská príťažlivosť ťahala do svojho tvrdého náručia. Z vyfintenej dievčiny v bodkovanej sukničke sa razom stalo kľbko mäsa, kotúlajúce sa dole, až na prvé poschodie. Tam sa nejakým zázrakom ocitol Jožo Baláž a tak, ako mal vždy pleť nádherne hnedastú, odrazu zbledol, vypleštil oči, zahodil školskú tašku a začal ma ratovať.

Z po mamičke zahnutého nosa sa mi valila krv, ruku v zápästí zlomilo ostrie schodov rovno dvakrát a upravilo takmer do pravého uhla, kolená otrieskané s rozŕatou kožou, rozbitá pera...

Pod, povedal Jožo Baláž, odnesiem ťa k riaditeľovi. Nech zavolá lekára, povedal nežne, zobral ma na ruky a niesol hore zradnými schodmi až k človeku, ktorého som nikdy nemohla vystáť. K Rumanovi. K riaditeľovi Rumanovi.

Do riaditeľne sme vošli bez zaklopania a Jožo povedal: Zavolajte doktora! Jazmínka sa skotúlala zo schodov.

Položil ma na gauč, vysoké telo takmer dospelého chalana posadil vedľa môjho trasúceho sa, chytil mi ruku a vavel: Ak by sa ti stalo niečo zlé, odnesiem si ťa k nám domov. Mama ťa vylieči. A ja sa budem o teba starať celý život, Jazmína. Celučký celý! Lebo si môj kvet.

Veď aj ja mám mamičku, Jožo, vavela som plná bolesti

a nechápala som, prečo vraví veci, ktoré som doteraz nikdy nepočula. Nuž... V druhej triede sa ani nemožno čudovať.

Stíchol a iba mi mocne stískal ruku.

V škole som chýbala celý jeden týždeň. A v hudobnej tri. Prsty poriadne nefungovali, klavír by sa veru načakal. Že z neho vyčarím niečo harmonické, príjemné, nejakú veselú pieseň pre Elišku!

Ležala som doma v posteli, a keď mi spolužiačka Silva jedného dňa, po týždni maródky, priniesla k nám domov tajne dva kopčeky zmrzliny, dostala som ešte aj angínu.

Jožo Baláž mi posielal po Silvii lístočky a mne bolo jasné, že za mnou smúti. Vlastne až potom, v siedmej triede, keď sa na konci roku s nami lúčil, mi došlo, že je starší. Začiatky mu v škole nejako nešli, nuž prepadal.

Joža Baláža, krásneho chalana s bielymi zubami som už nestretla nikdy v živote. Iba sem-tam mi niekto povedal, že odišiel, teda vlastne emigroval do zahraničia a hrá v nejakých fajnových baroch. Švajčiarskych, nemeckých. Pretože... huslistom bol teda priam božským!

Keď ma vtedy takú dorasovanú priviezla sanitka domov a mamičke som rozprávala celú príhodu, nevynechala som ani tiché slová môjho spolužiaka.

Čo mi to hovoril, mami? Vôbec nechápem! Že som jeho kvet!

Čierne oči vsadené do bledej, alabastrovej tváre krásnej ženy sa rozžiarili a usmiata odvetila: Nič. Takých slov sa ešte v živote od mužov napočúvaš, bábika moja. Nie je to však nič vážne.

3.

Podľa mňa je v triedach základných škôl rovnaké miesto na lásky, ako v stredných, vysokých a potom ďalej v živote. Sú to lásky rozpačité, ustrašené, hanblivé... Avšak riadne! Len sa tak nad lavicami vznášajú, vyčkávajú na prestávky a potom nemilosrdne sadnú na zle učesané vlasy chalana, na bojazlivé dievča, čo včera práve dočítalo Osmijankove rozprávky, alebo... alebo... Havkáčov z našej ulice. Dievčatko si prejde rukou po vlasoch, koketne pozrie na svojho princa, chytia sa za ruky a každú jednu prestávku trčia celkom blízko vedľa seba. A najradšej by spolu aj sedeli. Vysmievačkam spolužiakov by sa však nevyhli!

Frajeri! Frajeri! pokrikovali by niektorí plní závidi, lebo zase... láska nesadne len tak hneď na niekoho! Vyberá si! Podľa čoho, to však nevie nik.

Na druhom stupni hneď v šiestej triede prišla do našej triedy Mila. Nevie odkiaľ, neviem prečo, odrazu však sedela v poslednej lavici a mala najsmutnejšie oči na svete. Dlhé tmavé vlasy sa k sebe tlačili, viseli v skupinkách a to značilo, že

Mila im veru často šampónu nedopriava. Neumyté, mastné sa váľali po hlave s cestičkou v strede, a hoci sa Mila učila najlepšie z triedy, nikdy som nešla celkom blízko k nej. Akoby bielym chodníčkom v jej vlasoch vykračovali vši. Tam a nazad, alebo len tam a potom šup na hlavu niekoho celkom iného! Napríklad na moju! Vši sa stali pre mňa symbolom nečistoty, chudoby, toho, že rodičia sa poriadne o svoje deti nestarajú a tie na svojom tele vláčia okrem vši aj blchy. Poskakujú z človeka na človeka, cicajú krv a je im jedno, akej krvnej skupiny.

Mila žila niekde na dedine, ani vlastne neviem, kde presne. Prichádzala do školy ranným autobusom, takmer prvá. Sadla si do zadnej lavice a sedela ticho ako myš. Pozerala do zošitov, učebníc... Mila sa ustavične učila. Lenže keď prišli do triedy chalani, najmä tí traja najväčší grázli, Mila sa roztriasla. Vytiahli ju z lavice, strčili do kúta, zodvihli blúzku, tričko... Jediná z našej triedy mala veľké prsia. V šiestej triede a dvojky... Pozerali na ne, obzerali spredu, z boku, niektorý si aj siahol, pomrvil bradavky... Mila vystrašene čakala, kedy to celé skončí.

Kričala som na nich, hádzala mokrá špongiu, nepomohlo však. Vydržali všetko. Miline fascinujúce prsia chalanov nadobro očarili.

Raz ráno, keď nikto z nás nemal čas na jediný pohľad navyše, lebo hneď prvú hodinu nám učiteľ slovenčiny, čo sme ho volali Margo, slúbil písomku a všetci pozerali do učebnice,

chalani sa vybrali smerom k Mile. Aby odbúrali stres, aby sa uvoľnili.

Zničená čakala, čo sa stane, keď odrazu z lavice vyskočil Dušan a sadol si na pracovnú plochu spolužiačky: Odpáľte. Je to moja baba. Odpáľte! A vravím vám! Už sa jej nikdy nedotknete. Je to moja baba a nikomu nedovolím na ňu ani pozrieť.

Vlado, Jano aj Rudo sa odpratali, neveriac vlastným ušiam sa ešte pokúsili o výsmešný úškľabok: Vraj jeho baba! Mila je všetkých!

Dušan však už sedel v lavici pred Milou a držal jej ruku. Triasla sa ako vystrašená sýkorka, tvár jej obľial rumenec zahanbenia. Vyzerala ako ruža pred domom, ktorú sa niekto chystá odstrihnúť z kríka, kde rástla, pučala aj rozkvitla.

Skončíme školu a vezmeme sa, povedal z ničoho nič a Mile pozeral rovno do očí. Počula to celá trieda: Dovtedy však budeme spolu chodiť. Si najkrajšie dievča na svete. Sa mi o tebe sníva. A uvidíš, akí budeme spolu šťastní! Naši nám aj auto kúpia!

Ani nepípla. Určite si vôbec nevedela predstaviť, čo to znamená spolu chodiť. Doma, v kopcoch zarastených vysokými stromami, ju deň čo deň čakal dobytok – a keď sa vrátila zo školy, brala kravy aj kozy na pašu. Kráčali za ňou poslušne po

jarkoch aj nepokosených lúkach, čakali, kým sa zo studničky napije vody, kým príde rad aj na ne.

Presne poznala odchody autobusov do rodnej vsieky a nič iné ju nezaujímalo. Napojiť zajace, hodiť sliepkam zrno a utekať na lúku s dobytkom.

Dušan však zvládol aj tento problém.

Sedel pri nej každú prestávku a cez tú veľkú vybehli von. Do parku pred školou, pod staré lipy. A tam si šepotali veci, o ktorých sme vtedy vedeli veľmi málo.

Láska až po hrob skončila, keď sme skončili deviatu triedu. Ešte ich potom v lete, cez prázdniny bolo oboch vídať, držali si navzájom ruky a niekto dokonca hovoril, že Dušan chodil s Milou pásavať dobytok. Mala starých rodičov, nevládali pracovať, nevládali žiť. Po lete sa však dvojica rozlúčila a Mila odcestovala do Vatikánu. Zmizla nám všetkým z očí, stala sa mníškou. Zavrela sa niekde v kláštore a zamilovaná do Ježiša už spoza kláštorných múrov nikdy nevyšla. A lístočky, ktoré jej písaval Dušan, poslala – ktovie prečo – práve mne. Odohnala spomienky, odohnala predstavy spoločného života s chalanom, ktorý ju miloval a pomohol jej zbaviť sa strachu zo spolužiakov.

Keď sa mi niekedy pripletie do cesty mníška, zabalená do dlhej sutany s vlasmi ukrytými pod kusom čiernej dlhej látky, myslím na Milu. Vidím ju utekať chodníkmi Vatikánu, cnostnú,